

SODBA SODIŠČA (tretji senat)

z dne 9. oktobra 2008 *

V zadevi C-239/07,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 234 ES, ki ga je vložilo Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas (Litva) z odločbo z dne 8. maja 2007, ki je prispela na Sodišče 14. maja 2007, v postopku ocene ustavnosti, ki so jo vložili

Julius Sabatauskas in drugi,

SODIŠČE (tretji senat),

v sestavi A. Rosas, predsednik senata, A. Ó Caoimh, J. N. Cunha Rodrigues, U. Lõhmus, sodniki, in P. Lindh (poročevalka), sodnica,

generalna pravobranilka: J. Kokott,
sodna tajnica: C. Strömholm, administratorica,

* Jezik postopka: litovščina.

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 24. aprila 2008,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

- za J. Sabatauskas in druge G. Kaminskas, odvetnik,
- za litovsko vlado D. Kriauciūnas in R. Mackevičienė, zastopnika,
- za italijansko vlado I. M. Braguglia zastopnik, skupaj z W. Ferrante, avvocato dello Stato,
- za finsko vlado J. Heliskoski in A. Guimaraes-Purokoski, zastopnika,
- za Komisijo Evropskih skupnosti B. Schima in A. Steiblytė, zastopnika,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalne pravobranilke na obravnavi 12. junija 2008

izreka naslednjo

Sodbo

- ¹ Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago člena 20 Direktive 2003/54/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. junija 2003 o skupnih pravilih za notranji trg z električno energijo in o razveljavitvi Direktive 96/92/ES (UL L 176, str. 37, popravek UL 2004, L 16, str. 74, v nadaljevanju: Direktiva).
- ² Ta predlog je bil vložen v okviru spora pred Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas (ustavno sodišče Republike Litve), ki je od poslancev litovskega parlamenta M. Sabatauskasa in drugih prejelo zahtevo za oceno ustavnosti člena 15(2) zakona o električni energiji, v različici, ki izhaja iz zakona št. IX-2307, z dne 1. julija 2004 (Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymo pakeitimo įstatymas Nr. IX-2307, Žin., 2004, Nr. 107-3964).

Pravni okvir

Skupnostna ureditev

³ V členu 1 Direktive je določeno:

„Zadevna direktiva določa skupna pravila za proizvodnjo, prenos, distribucijo in dobavo električne energije. Določa pravila glede organiziranja in delovanja elektroenergetskega sektorja, dostop do trga ter merila in postopke, ki se uporabljajo pri javnih razpisih in izdaji energetske dovoljenja ter obratovanju sistemov.“

⁴ V uvodnih izjavah 2, od 4 do 7, 13, 15 in 17 Direktive je navedeno:

„2. Izkušnje pri izvajanju [D]irektive [Evropskega parlamenta in Sveta 96/92/ES z dne 19. decembra 1996 o skupnih pravilih notranjega trga z električno energijo (UL 1997, L 27, str. 20)] kažejo prednosti, ki so lahko rezultat notranjega trga z električno energijo, kot so večja učinkovitost, znižanje cen, višji standardi storitev in večja konkurenčnost. Kljub temu pa še ostajajo večje pomanjkljivosti in možnosti za izboljšanje delovanja trga, zlasti so potrebne konkretne določbe,

s katerimi bi zagotovili enake konkurenčne pogoje pri proizvodnji in zmanjšali tveganje glede prevladujočega položaja na trgu ter plenilskega obnašanja, zagotovili nediskriminatorne tarife za prenos in distribucijo z dostopom do omrežja na osnovi tarif, ki so objavljene pred začetkom njihove veljavnosti [...]

[...]

4. Svobosčine, ki jih Pogodba [ES] zagotavlja evropskim državljanom – prosti pretok blaga, prosti pretok storitev in svoboda ustanavljanja – so možne le na popolnoma odprtem trgu, ki vsem odjemalcem omogoča svobodno izbiro dobaviteljev in vsem dobaviteljem, da svoje proizvode svobodno dobavijo svojim odjemalcem.
5. Glavne ovire na poti k popolnoma operativnemu in konkurenčnemu notranjemu trgu med drugim zadevajo vprašanje dostopa do omrežja, vprašanje postavitve cen in razlik med državami članicami v stopnji odprtosti trgov.
6. Za dobro delovanje konkurence je nujen nediskriminatoren in pregleden dostop do omrežja, ki bo na voljo za primerno ceno.

7. Za vzpostavitev notranjega trga z električno energijo je bistvenega pomena nediskriminatoren dostop do omrežja upravljavcev prenosnega in distribucijskega omrežja. [...]

[...]

13. Sprejeti bi bilo treba nadaljnje ukrepe, s katerimi bi zagotovili pregledne in nediskriminatorne tarife za dostop do omrežja. Navedene tarife bi naj veljale za vse uporabnike sistema brez razlikovanja.

[...]

15. Učinkovita ureditev, ki jo izvaja eden ali več nacionalnih regulatornih organov, je pomemben dejavnik pri zagotavljanju nediskriminatornega dostopa do omrežja. Države članice podrobno določijo funkcije, pristojnosti in upravna pooblastila regulatornih organov. Pomembno je, da imajo regulatorni organi v vseh državah članicah enak minimalen skupek pristojnosti. Takšni organi bi morali biti pristojni za določanje in potrditev tarif ali vsaj metodologij za izračun tarif za prenos in distribucijo. Da bi se izognili negotovostim in dragim ter dolgotrajnim sporom, je treba tarife objaviti pred njihovim začetkom veljavnosti.

[...]

17. Da bi vsem akterjem na trgu, vključno z novimi udeleženci, omogočili učinkovit dostop do trga, so potrebni nediskriminatorni izravnalni mehanizmi, ki odražajo stroške. Takoj ko bo trg s električno energijo dovolj likviden, bi bilo to treba doseči z vzpostavitvijo preglednih, tržno zasnovanih mehanizmov za oskrbo in nabavo električne energije, ki jih narekujejo zahteve po izravnavi. Če takšnega likvidnega trga ni, bi morali nacionalni regulatorni organi odigrati aktivno vlogo pri zagotavljanju, da bodo izravnalne tarife nediskriminatorne in da bodo odražale stroške. Hkrati bi bilo treba predvideti ustrezne spodbude, s katerimi bi uravnotežili napajanje in odjem električne energije ter preprečili ogrožanje sistema.“

5 Člen 2 Direktive, z naslovom „Opredelitve pojmov“, določa:

„V tej direktivi izraz:

[...]

3. ‚prenos‘ pomeni transport električne energije na zelo-visokonapetostnem in visokonapetostnem povezanem omrežju z namenom dostave električne energije končnim odjemalcem ali distributerjem, vendar ne vključuje dobave;

[...]

5. ‚distribucija‘ pomeni transport električne energije po visoko-, srednje- in nizkonapetostnem distribucijskem omrežju z namenom dobave odjemalcem, vendar ne vključuje dobave;

[...]

7. ‚odjemalci‘ pomeni trgovce ali končne odjemalce električne energije;

[...]

9. ‚končni odjemalec‘ pomeni odjemalca, ki kupuje električno energijo za svojo lastno rabo;

10. ‚gospodinjski odjemalec‘ pomeni odjemalca, ki kupuje električno energijo za svojo lastno rabo v gospodinjstvu, in ne vključuje trgovskih in poklicnih dejavnosti;

[...]

12. „upravičeni odjemalec“ pomeni odjemalca, ki lahko kupuje električno energijo od dobavitelja po lastni izbiri v smislu člena 21 te direktive;

[...]

18. „uporabnik omrežja“ pomeni vsako fizično ali pravno osebo, ki napaja omrežje ali kateremu se dobavlja iz prenosnega ali distribucijskega omrežja;

19. „dobava“ pomeni prodajo skupaj s preprodajo električne energije odjemalcem;

[...]“

⁶ Iz člena 21(1)(c) Direktive izhaja, da morajo države članice po 1. juliju 2007 zagotoviti, da se za upravičene odjemalce po tej direktivi štejejo vsi odjemalci.

7 V členu 3 Direktive, z naslovom „Obveznosti javnih storitev in varstvo potrošnikov“, je določeno:

„[...]

3. Države članice zagotovijo, da vsi gospodinjski odjemalci in, kjer po mnenju držav članice to ustreza, mala podjetja (namreč podjetja z manj kot 50 zaposlenimi in z letnim prometom ali letno bilančno vsoto, ki ne presega 10 milijonov EUR), uživajo univerzalne storitve, to je pravico do oskrbe na njihovem območju z električno energijo določene kakovosti po razumnih, lahko in jasno primerljivih ter preglednih cenah. Da bi države članice zagotovile ponudbo univerzalnih storitev, lahko imenujejo dobavitelja zadnje instance. Države članice naložijo distribucijskim podjetjem obveznost povezave njihovih odjemalcev na omrežje pod pogoji in po tarifah, ki so določene v skladu s postopkom, določenim v členu 23(2). Nič v tej direktivi državam članicam ne preprečuje krepitev položaja domačih malih in srednje velikih odjemalcev na trgu s pospeševanjem možnosti prostovoljnega povezovanja zaradi zastopanja te skupine odjemalcev.

Prvi pododstavek se izvaja na pregleden in nediskriminatoren način in ne preprečuje odprtja trga, predvidenega v členu 21.

[...]“

8 Člen 5 Direktive, z naslovom „Tehnična pravila“, določa:

„Države članice zagotovijo, da so tehnična varnostna merila določena in da so izdelana ter javnosti dostopna tehnična pravila, ki določajo minimalne tehnične projektne in obratovalne zahteve za priključitev na omrežje proizvodnih naprav, distribucijskih omrežij, neposredno priključenih naprav odjemalcev, povezovalnih daljnovodov in neposrednih daljnovodov. Ta tehnična pravila zagotavljajo skladno delovanje omrežij in morajo biti objektivna ter nediskriminatorna [...]“

9 V členu 20 Direktive, z naslovom „Dostop tretjih strani [oseb]“, je določeno:

„1. Države članice poskrbijo, da se za vse upravičene odjemalce uvede sistem dostopa tretjih strani [oseb] do prenosnih in distribucijskih omrežij na podlagi objavljenih tarif, ki se izvaja objektivno in brez diskriminacije med uporabniki omrežja. Države članice zagotovijo, da so te tarife ali metodologije za njihov izračun potrjene pred začetkom njihove veljavnosti skladno s členom 23 in da se tarife – in metodologije za njihov izračun, če se potrditev nanaša samo nanje – objavijo pred začetkom njihove veljavnosti.“

2. Upravljavec prenosnega ali distribucijskega omrežja lahko zavrne dostop, če nima potrebnih zmogljivosti. Za tako zavrnitev mora podati utemeljene razloge, zlasti ob upoštevanju člena 3. Kjer to ustreza in v primeru zavrnitve dostopa, države članice zagotovijo, da upravljavec prenosnega ali distribucijskega omrežja posreduje ustrezne informacije o potrebnih ukrepih za okrepitev omrežja. Strani [osebi], ki želi takšne informacije, se lahko zaračuna razumna pristojbina, ki odraža stroške posredovanja informacij.“

10 Člen 23 Direktive, z naslovom „Regulatorni organi“, določa:

„1. Države članice določijo eno ali več pristojnih organov s funkcijo regulatornega organa. Ti organi so popolnoma neodvisni od interesov elektrogospodarskih podjetij. S pomočjo izvajanja tega člena so pristojni najmanj za zagotavljanje nediskriminacije, dejanske konkurence in učinkovitega delovanja trga. Spremljajo zlasti:

[...]

- c) čas, ki ga upravljavci prenosnega in distribucijskega omrežja rabijo za priključitve in popravila;

[...]

- f) pogoje in tarife za priključitev novih proizvajalcev električne energije, da se zjamči njihova objektivnost, preglednost in nediskriminatornost, zlasti s popolnim upoštevanjem stroškov in prednosti različnih proizvodnih tehnologij, ki uporabljajo obnovljive vire energije, porazdeljene proizvodnje in sočasne proizvodnje toplote ter električne energije;

[...]

2. Regulatorni organi so pristojni, da pred začetkom njihove veljavnosti potrdijo metodologije za izračun ali določijo pogoje, ki se uporabljajo za:

- a) priključitev in dostop do nacionalnega omrežja, skupaj s tarifami za prenos in distribucijo. Tarife ali metodologije za njihov izračun morajo omogočati izvajanje naložb v omrežje tako, da bo zagotovljeno pozitivno poslovanje omrežja;

[...]“

Nacionalna ureditev

- ¹¹ Iz predložitvene odločbe izhaja, da je litovski parlament 1. julija 2004 sprejel zakon št. IX-2307 o spremembi zakona o električni energiji. Namen navedenega zakona je bil med drugim prenos Direktive v nacionalno zakonodajo. Ta zakon je začel veljati 10. julija 2004.

- 12 V členu 15(2) zakona o električni energiji, v različici, kot izhaja iz zakona št. IX-2307 z dne 1. julija 2004, je določeno:

„Upravljavec prenosnega omrežja mora zagotoviti, da so pogoji za priključitev proizvajalcev električne energije, upravljavcev distribucijskega omrežja in naprav odjemalcev na prenosno omrežje v skladu z zakonskimi zahtevami ter da niso diskriminatorni. Naprave odjemalca je mogoče priključiti na prenosno omrežje le, če upravljavec distribucijskega omrežja zaradi predpisanih tehničnih ali obratovalnih zahtev zavrne priključitev naprav odjemalca, ki je na območju, opredeljenem v dovoljenju upravljavca distribucijskega omrežja, na distribucijsko omrežje.“

Spor o glavni stvari in vprašanje za predhodno odločanje

- 13 Iz predložitvene odločbe izhaja, da so v Litvi naprave večine odjemalcev oziroma uporabnikov električne energije priključene na distribucijska omrežja, ki jih upravljata dva upravljavca te vrste omrežij. Ta upravljavca sta hkrati glavna uporabnika prenosnih omrežij. Poleg tega pet družb upravlja lokalna distribucijska omrežja za svojo oskrbo in oskrbo prebivalstva na zelo majhnem območju. Nazadnje je šest družb upravljavk

industrijskih podjetij neposredno priključenih na prenosna omrežja. Ti priključki izhajajo iz obdobja Sovjetske zveze, v katerem še ni bilo razlikovanja med proizvodnjo, prenosom in distribucijo električne energije. Iz tega izhaja, da so določeni uporabniki električne energije ostali priključeni na omrežje teh industrijskih podjetij ter da je njihova oskrba odvisna od tehničnih in finančnih sposobnosti navedenih podjetij.

- 14 Po spremembi zakona o električni energiji z zakonom št. IX-2307 z dne 1. julija 2007, zlasti člena 15(2), izhaja, da novi odjemalci nimajo možnosti proste izbire omrežja, na katero bodo priključili svoje naprave, in da se morajo priključiti na distribucijsko omrežje. Samo če upravljavec distribucijskega omrežja zaradi tehničnih ali obratovalnih zahtev zavrne priključitev na svoje omrežje, lahko zadevni odjemalec svoje naprave priključi na prenosno omrežje.
- 15 Skupina poslancev je pri Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas vložila zahtevo za oceno ustavnosti člena 15(2) zakona o električni energiji, v različici, kot izhaja iz zakona št. IX-2307 z dne 1. julija 2004. To sodišče opozarja, da je po členu 102 ustave pristojno za presojo skladnosti zakonov z navedeno ustavo. Navaja, da lahko postopek pred njim sproži med drugim tudi skupina poslancev. Kadar presoja ustavnost posameznega zakona, odloča o sporu med osebo ali osebami, ki so sprožile postopek, in institucijo, ki je izpodbijani zakon sprejela, in sicer litovski parlament. Njegovih odločb ni mogoče izpodbijati s pritožbo.
- 16 Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas poudarja, da so v skladu z ustavo, pravni predpisi Evropske unije del pravnega reda Republike Litve ter da se, če izhajajo iz pogodb, na katerih temelji Evropska unija, neposredno uporabljajo in pri nasprotovanju nacionalni zakonodaji nad njo prevladajo. Ker je bila Direktiva sprejeta na podlagi členov 45 ES, 55 ES in 95 ES, predložitveno sodišče meni, da je treba člen 15(2) zakona o električni energiji, v različici, kot izhaja iz zakona št. IX-2307 z dne 1. julija 2004, razlagati v smislu Direktive.

17 Po mnenju poslancev, ki so sprožili postopek, ta člen 15(2) odjemalcu ne daje možnosti proste izbire med prenosnim in distribucijskim omrežjem za priključitev njegovih naprav. Člen 20 Direktive pa ne določa izrecne omejitve pri priključitvi naprav odjemalca električne energije na prenosno omrežje niti obveznosti za priključitev izključno na distribucijsko omrežje.

18 Iz predložitvene odločbe izhaja, da litovski parlament nasprotno meni, da države članice prosto določajo pravila o priključitvi na električno omrežje. Pred predložitvenim sodiščem se sklicuje samo na dopis A. Piebalgsa z dne 21. decembra 2005, člana Komisije Evropskih skupnosti, pristojnega za energetiko, v katerem je bilo navedeno, da Direktiva „ne zahteva, da se odjemalcu prizna možnost proste izbire priključitve bodisi na prenosno omrežje bodisi na distribucijsko omrežje. Odjemalec ima pravico, da se priključi na električno omrežje, o konkretni izvedbi pa se odloči na podlagi načela subsidiarnosti“.

19 Predložitveno sodišče ugotavlja, da iz besedila člena 20(1) Direktive izhaja, da morajo države članice uvesti sistem, ki omogoča odjemalcem, ki to želijo, dostop do prenosnih in distribucijskih omrežij. Vendar predložitveno sodišče tudi ugotavlja, da je treba vprašanja priključitve na omrežja električne energije obravnavati v smislu določb Direktive, zlasti njenega člena 3, ki sledijo socialnim ciljem, in sicer izvajanju univerzalnih storitev, varstvu potrošnikov in varstvu okolja. Člen 15(2) zakona o električni energiji, v različici, kot izhaja iz zakona št. IX-2307 z dne 1. julija 2004, pa naj bi prav tako sledil tem ciljem.

- 20 V teh okoliščinah je Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo to vprašanje:

„Ali je treba člen 20 Direktive [...] razlagati tako, da obvezuje države članice, da sprejmejo ureditev, v skladu s katero ima vsaka tretja oseba diskrecijsko pravico, če ima električno omrežje „potrebne zmogljivosti“, da izbere, do katerega omrežja – prenosnega električnega ali distribucijskega električnega – želi imeti dostop, in da zavezuje upravljavca zadevnega omrežja, da ji zagotovi dostop do omrežja?“

Vprašanje za predhodno odločanje

- 21 Predložitveno sodišče želi izvedeti, ali je treba člen 20 Direktive razlagati tako, da morajo države članice sprejeti ureditev, ki po eni strani predvideva, da lahko vsaka tretja oseba prostovoljno izbere vrsto omrežja, ali prenosno ali distribucijsko, na katero se želi priključiti, in po drugi strani, da ji mora upravljavec omrežja takšno priključitev na svoje omrežje omogočiti, če ima potrebne zmogljivosti.

Stališča, predložena Sodišču

- 22 Vlagatelji zahteve v postopku v glavni stvari trdijo, da člen 20 Direktive državam članicam nalaga uvedbo sistema, ki omogoča vsem odjemalcem, ki za to zaprosijo, dostop do prenosnega in distribucijskega omrežja. Edina izjema od tega načela naj bi bila navedena v odstavku 2 istega člena. Iz opredelitve izraza „prenos“ v členu 2 Direktive naj bi izhajalo, da je lahko prenos električne energije do odjemalca neposreden, brez uporabe distribucijskega omrežja.
- 23 Člen 15(2) zakona o električni energiji, v različici, kot izhaja iz zakona št. IX-2307 z dne 1. julija 2004, naj odjemalcu ne bi priznaval možnosti proste izbire omrežja, na katero bi priključil svoje naprave. Ta določba naj bi bila zato diskriminatorna in naj bi nasprotovala ciljem Direktive. Ta neobstoj proste izbire naj bi bil v nasprotju s pravicami potrošnikov.
- 24 Litovska in finska vlada, ki se jima je na obravnavi pridružila Komisija, trdita, da je treba za razlago člena 20 Direktive ločiti med pojmom „dostop do omrežja“ in „priključitev na omrežje“. Dostop do omrežja naj bi omogočal možnost uporabe omrežja na podlagi objavljene tarife. Priključitev na omrežje pa naj bi se nanašala na fizično povezavo na omrežje. Člen 20 naj bi se nanašal le na obveznosti, ki jih morajo izpolniti države članice v zvezi z zagotovitvijo prostega dostopa tretjim osebam do prenosnih in distribucijskih omrežij električne energije, ne pa na priključitev na ta omrežja.
- 25 Litovska vlada meni, da Direktiva državam članicam ne nalaga nobene obveznosti
- I - 7556

v zvezi s priključitvijo odjemalcev na omrežja, razen obveznosti zagotavljanja univerzalnih storitev iz člena 3(3) Direktive.

- 26 Ta vlada trdi, da odjemalec s priključitvijo na električno omrežje dostopi do omrežja. Zadevna nacionalna zakonodaja iz postopka v glavni stvari naj bi mu zato zagotavljala dostop do električnih omrežij ter hkrati spoštovanje obveznosti javnih storitev in ponudbe univerzalnih storitev iz člena 3(2) in 3(3) Direktive.
- 27 Poleg tega bi države članice prosto odločale o prednostni priključitvi odjemalcev na distribucijsko omrežje in šele zatem o priključitvi na prenosno omrežje. Namen sistema, ki ga uvaja zadevna nacionalna zakonodaja iz postopka v glavni stvari, naj bi bil med drugim preprečiti, da bi se veliki odjemalci neposredno priključili na prenosna omrežja, kar bi pomenilo, da bi stroške, povezane z distribucijskimi omrežji, nosili izključno mali odjemalci in posledično bi se cene električne energije povišale za od 10 do 30 odstotkov. Hkrati bi prosta izbira priključitve na prenosno omrežje škodila optimalnemu razvoju omrežij.
- 28 Za finsko vlado pomeni pojem „tretja stran [oseba]“ iz člena 20 Direktive dobavitelja električne energije, ki ni del vertikalno integriranega podjetja, ki proizvaja ali dobavlja električno energijo. Ta določba naj se ne bi nanašala na dostop uporabnikov do omrežij.
- 29 Po mnenju italijanske vlade Direktiva odjemalcu ne omogoča proste izbire omrežja, na katero se želi priključiti. Ta bi se moral najprej uskladiti s „sistemom dostopa“, določenim v nacionalni zakonodaji. Odjemalec naj bi tako imel pogojno pravico dostopa do sistema. Če bi države članice lahko od odjemalcev zahtevale, naj se najprej

obrbejo na upravljavca distribucijskega omrežja, bi to pomenilo kršitev odjemalčeve proste izbire in nevarnost za diskriminatorno uporabo pravil o dostopu s strani upravljavca distribucijskega omrežja.

- 30 Komisija meni, da vprašanje priključitve, ker nima neposrednega vpliva na liberalizacijo notranjega trga, ostaja v pristojnosti držav članic, z izjemo priključitve najšibkejših odjemalcev, ki jim bodo države članice morale zagotoviti univerzalne storitve v skladu s členom 3(3) Direktive.

Odgovor Sodišča

- 31 Opozoriti je treba, da je namen Direktive izboljšati delovanje notranjega trga z električno energijo. Šesta in sedma uvodna izjava te direktive določata, da je za dobro delovanje konkurence nujen nediskriminatoren in pregleden dostop do omrežja, ki bo na voljo za primerno ceno in je bistvenega pomena za vzpostavitev notranjega trga z električno energijo (glej sodbo z dne 22. maja 2008 v zadevi Citiworks, C-439/06, ZOdl., str. I-3913, točki 38 in 40).
- 32 Četrta uvodna izjava Direktive določa, da mora povsem odprt trg omogočati vsem odjemalcem svobodno izbiro dobaviteljev in vsem dobaviteljem, da svoje proizvode svobodno dobavijo svojim odjemalcem.
- 33 Sodišče je iz tega sklepalo, da lahko upravičeni odjemalci prosto izberejo svoje dobavitelje, če imajo ti dobavitelji prost dostop do prenosnih in distribucijskih omrežij, ki pripeljejo električno energijo do odjemalcev, ter da je prost dostop tretjih oseb do

prenosnih in distribucijskih omrežij eden bistvenih ukrepov, ki jih morajo države članice sprejeti, da se ustvari ustrezen notranji trg z električno energijo (glej zgoraj navedeno sodbo Citiworks, točki 43 in 44).

- 34 Za odgovor na postavljeno vprašanje je treba raziskati, kaj zajemata pojma „dostop do omrežja“ in „tretja stran [oseba]“ v smislu člena 20 Direktive, ter določiti obveznosti, ki jih državam članicam v zvezi z zagotavljanjem dostopa tretjih oseb do omrežij nalaga ta člen 20.
- 35 Člen 20(1) Direktive določa, da države članice poskrbijo, da se „za vse upravičene odjemalce uvede sistem dostopa tretjih strani [oseb] do prenosnih in distribucijskih omrežij“ ter da se ta sistem „izvaja objektivno in brez diskriminacije med uporabniki omrežja“.
- 36 V zvezi s pojmom „dostop do omrežja“ je treba preučiti, kot sta trdili litovska in finska vlada, na obravnavi pa tudi Komisija, ali se pojma „dostop do omrežja“ in „priključitev na omrežje“ razlikujeta.
- 37 V zvezi s tem je treba ugotoviti, da obstaja razlika med določenimi jezikovnimi različicami Direktive. V prvi povedi člena 20(1) in v prvi povedi člena 20(2) je namreč v večini jezikovnih različic uporabljena beseda „dostop“. Tako je na primer v španski („acceso“), nemški („Zugang“), angleški („access“), francoski in italijanski („accesso“) jezikovni različici. Nasprotno pa je v litovski jezikovni različici Direktive v členu 20(1) uporabljena beseda „prieiga“, ki je v francoščini prevedena v „accès“, medtem ko je v odstavku 2 istega člena uporabljena beseda „prisijungti“, ki bi se v francoščini lahko prevedla „connecter“ ali „raccorder“. Beseda „prisijungti“ je prav tako uporabljena

v drugi in šesti uvodni izjavi litovske jezikovne različice Direktive, medtem ko druge navedene jezikovne različice uporabljajo besedo „dostop“ ali njeno sopomenko.

38 V skladu z ustaljeno sodno prakso se formulacija določbe Skupnosti, ki se uporablja v eni od jezikovnih različic, ne more uporabljati kot edina podlaga za razlago te določbe oziroma ne more imeti prednosti pred drugimi jezikovnimi različicami. Tak pristop namreč ne bi bil združljiv z zahtevo po enotni uporabi prava Skupnosti (glej sodbi z dne 12. novembra 1998 v zadevi *Institute of the Motor Industry*, C-149/97, Recueil, str. I-7053, točka 16, in z dne 3. aprila 2008 v zadevi *Endendijk*, C-187/07, ZOdl., str. I-2115, točka 23).

39 Če se med jezikovnimi različicami besedila Skupnosti pojavijo razlike, je zadevno določbo treba razlagati glede na splošno sistematiko in namen ureditve, katere del je (sodbi z dne 9. marca 2000 v zadevi *EKW in Wein & Co*, C-437/97, Recueil, str. I-1157, točka 42, in z dne 1. aprila 2004 v zadevi *Borgmann*, C-1/02, Recueil, str. I-3219, točka 25, ter zgoraj navedena sodba *Endendijk*, točka 24).

40 Ugotoviti je treba, da imata izraza „dostop“ in „priključitev“ v Direktivi različen pomen. Izraz „dostop“ se navezuje na oskrbo z električno energijo, ki med drugim vključuje kakovost, rednost in stroške storitve. Pogosto se uporablja v okviru varstva nediskriminatornih tarif. Tako iz druge in trinajste uvodne izjave Direktive izhaja, da dostop do omrežja na osnovi tarif, ki so objavljene pred začetkom svoje veljavnosti, zagotavlja nediskriminatorne tarife za prenos in distribucijo; iz šeste uvodne izjave, da

mora biti dostop nediskriminatoren, pregleden in na voljo za primerno ceno; iz petnajste uvodne izjave, da nacionalni regulatorni organi zagotavljajo obstoj nediskriminatornih pogojev dostopa do omrežja, in iz sedemnajste uvodne izjave, da so potrebni nediskriminatorni izravnalni mehanizmi, ki izražajo stroške, da bi vsem akterjem na trgu omogočili učinkovit dostop do trga.

41 Pojem „priklučitev“ se uporablja bolj v tehničnem smislu in se nanaša na fizični priklop na omrežje. Člen 5 Direktive tako določa, da države članice zagotovijo, da so tehnična varnostna merila določena ter da so izdelana in javnosti dostopna tehnična pravila, ki določajo minimalne tehnične projektne in obratovalne zahteve za priklučitev na omrežje proizvodnih naprav, distribucijskih omrežij, neposredno priključenih naprav odjemalcev, povezovalnih daljnovodov in neposrednih daljnovodov. Poleg tega člen 23(1)(c) določa, da so regulatorni organi pristojni za zagotavljanje nediskriminacije in dejanske konkurence zlasti glede na čas, ki ga upravljavci prenosnega in distribucijskega omrežja potrebujejo za priklučitve in popravila. Ti organi morajo v skladu s členom 23(2)(a) tudi določiti ali potrditi metodologije za izračun oziroma določiti pogoje, ki se uporabljajo za priklučitev do omrežja. Kot je v točki 33 sklepnih predlogov pravilno poudarila generalna pravobranilka, sta v členu 23(2)(a) v isti povedi uporabljena izraza „dostop“ in „priklučitev“. Iz tega izhaja, da imata ta izraza različen pomen. Poleg tega je treba omeniti tudi člen 3(3) Direktive, ki določa, da lahko države članice za zagotovitev ponudbe univerzalnih storitev naložijo distribucijskim podjetjem obveznost povezave njihovih odjemalcev na omrežje.

42 Iz takega preizkusa določb Direktive izhaja, kot je v točkah 34 in 36 sklepnih predlogov poudarila generalna pravobranilka, da dostop do omrežja vključuje pravico uporabe električnega omrežja, priklučitev pa se nanaša na fizično povezavo z omrežjem. Člen 20 Direktive tako določa le obveznosti držav članic v zvezi z dostopom do omrežja, ne pa v zvezi s priklučitvijo nanj.

43 Ker prenos in distribucija ne vključujeta dobave električne energije in ker morajo imeti upravičeni odjemalci možnost proste izbire dobaviteljev, ti pa morajo imeti dostop do omrežij, kot je bilo opozorjeno v točki 33 te sodbe, iz tega izhaja, da se pravica dostopa

do omrežja za upravičene odjemalce izvaja s posredovanjem dobavitelja, ki ga lahko zadevni odjemalci prostovoljno izberejo. Kot je generalna pravobranilka navedla v točki 41 sklepnih predlogov, je ta prosta izbira zagotovljena s tem, da dobavitelj odjemalce priključi ali na prenosno ali na distribucijsko omrežje.

44 V zvezi s pojmom „tretja stran [oseba]“ je treba ugotoviti, da samo besedilo člena 20(1) Direktive ta pojem opredeli tudi z izrazom „uporabnik omrežja“, ki je opredeljen v členu 2, točka 18, Direktive in pomeni vsako fizično ali pravno osebo, ki napaja omrežje ali ki se ji dobavlja iz prenosnega ali distribucijskega omrežja. Odjemalci spadajo med te osebe.

45 Iz tega sledi, da člen 20(1) Direktive, ker se uporablja za uporabnike omrežja, priznava pravico do nediskriminatornega dostopa do omrežja tudi upravičenim odjemalcem.

46 Eden od ciljev Direktive je prost dostop do omrežja, ki je, kot je bilo poudarjeno v točki 33 te sodbe, bistven ukrep, da se ustvari ustrezen notranji trg z električno energijo in da dostop do omrežij temelji na objektivnih, nediskriminatornih in preglednih merilih ter na osnovi tarif, ki so objavljene pred začetkom svoje veljavnosti, ne pa da je navedeni dostop predmet proste izbire odjemalca.

47 Iz tega sledi, da si države članice zadržijo manevrski prostor za usmeritev uporabnikov omrežij k enemu ali drugemu tipu omrežja, s tem da obdržijo nediskriminatoren pristop, ki temelji na objektivnih preudarkih. Uporabniki omrežij imajo torej pravico

dostopa do električnega omrežja, države članice pa lahko določijo, na kateri tip omrežja se bo priključitev opravila. Vseeno je treba preveriti, ali so merila, ki jih države članice izberejo, objektivna in ali niso diskriminatorna.

48 Želja preprečiti velikim odjemalcem neposreden dostop do prenosnih omrežij, ki bi imel za posledico prevalitev stroškov v zvezi z distribucijskimi omrežji le na male odjemalce in posledično povišanje cen električne energije, lahko upraviči obveznost prednostne priključitve na distribucijsko omrežje. Nacionalno sodišče pa mora preveriti, ali so ti razlogi resnični ter ali temeljijo na objektivnih in nediskriminatornih merilih.

49 Iz navedenega izhaja, da je na vprašanje treba odgovoriti, da je treba člen 20 Direktive razlagati tako, da določa obveznosti držav članic le glede dostopa in ne glede priključitve tretjih oseb do prenosnih in distribucijskih omrežij električne energije ter da ne določa obveznosti, da mora sistem dostopa do omrežij, ki ga morajo uvesti države članice, upravičenemu odjemalcu omogočiti, da prosto izbere vrsto omrežja, na katero se želi priključiti. Navedeni člen 20 je prav tako treba razlagati tako, da ne nasprotuje nacionalni ureditvi, ki določa, da je mogoče naprave upravičenega odjemalca priključiti v prenosno omrežje le, če upravljavec distribucijskega omrežja zaradi predpisanih tehničnih ali obratovalnih zahtev zavrne priključitev naprav odjemalca na svoje omrežje, ki so na območju dejavnosti upravljavca, navedenem v njegovem dovoljenju. Nacionalno sodišče pa mora preveriti, ali sta uvedba in uporaba tega sistema med uporabniki omrežij v skladu z objektivnimi in nediskriminatornimi merili.

Stroški

50 Ker je ta postopek za stranke v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški, priglašeni za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (tretji senat) razsodilo:

Člen 20 Direktive 2003/54/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. junija 2003 o skupnih pravilih za notranji trg z električno energijo in o razveljavitvi Direktive 96/92/ES je treba razlagati tako, da določa obveznosti držav članic le glede dostopa in ne glede priključitve tretjih oseb do prenosnih in distribucijskih omrežij električne energije ter da ne določa obveznosti, da mora sistem dostopa do omrežij, ki ga morajo uvesti države članice, upravičenemu odjemalcu omogočiti, da prosto izbere vrsto omrežja, na katero se želi priključiti.

Navedeni člen 20 je prav tako treba razlagati tako, da ne nasprotuje nacionalni ureditvi, ki določa, da je mogoče naprave upravičenega odjemalca priključiti v prenosno omrežje le, če upravljavec distribucijskega omrežja zaradi predpisanih tehničnih ali obratovalnih zahtev zavrne priključitev naprav odjemalca na svoje omrežje, ki so na območju dejavnosti upravljavca, navedenem v njegovem dovoljenju. Nacionalno sodišče pa mora preveriti, ali je uvedba in uporaba tega sistema med uporabniki omrežij v skladu z objektivnimi in nediskriminatornimi merili.

Podpisi